

ТЕСТ
ЗАГАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАВНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
(ТЗНПК)
у системі вступу на магістерські програми
за спеціальністю 081 «Право»¹

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

Київ - 2017

¹ Укладачі: **Раков С.А.**, д.п.н., науковий керівник Благодійного фонду «ТІМО (тестування, інновації, моніторинг в освіті)», експерт Програми USAID «Нове правосуддя», **Терещенко В.М.**, к.ф.н., член редакції Журналу «ТІМО», доцент Харківського інституту Міжрегіональної академії управління персоналом

Шановні вступники!

У сучасному світі **інформація вважається найбільш цінним товаром**. Особливо ж зростає цінність цього товару, коли йдеться про те, що саме від рівня поінформованості значною мірою може залежати те, чи вдасться вам у перспективі отримати бюджетне місце для навчання в магістратурі за спеціальністю 081 «Право» в якомусь із престижних вищих навчальних закладів нашої країни, які готують фахівців-правознавців.

Саме з огляду на це й було підготовлено ці інформаційні матеріали, які стосуються зовсім нового для вітчизняної системи відбору студентів на навчання в магістратурі за спеціальністю 081 «Право» тесту, а саме **тесту загальної навчальної правничої компетентності (ТЗНПК)**.

Цей буклет допоможе вам знайти **відповіді на такі питання**:

- ⊕ У чому переваги зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) при відборі претендентів на магістерські програми?
- ⊕ Як ідея про доцільність застосування організаційно-технологічних процесів забезпечення ЗНО під час вступних випробувань на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право» втілювалася в життя?
- ⊕ Якими нормативно-правовими актами регламентується проведення вступних випробувань на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право» у 2017 р.?
- ⊕ Із яких елементів складається єдине фахове вступне випробування для вступу на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право» у 2017 р.?
- ⊕ Як створювався ТЗНПК як елемент єдиного вступного фахового вступного випробування на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право»?
- ⊕ Які засадничі документи визначають характеристики ТЗНПК?
- ⊕ Що таке загальна навчальна правнича компетентність та яке її співвідношення із загальною навчальною компетентністю?
- ⊕ Які основні характеристики ТЗНПК?
- ⊕ Чи можна підготуватися до виконання ТЗНПК?
- ⊕ Які стратегії будуть корисні при виконанні тестових завдань ТЗНПК?
- ⊕ Де можна знайти більше інформації про ТЗНПК?

Сподіваємося, що надана нижче інформація допоможе вам краще підготуватися до складання ТЗНПК зокрема та єдиного фахового вступного випробування на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право» загалом і таким чином **реалізувати свою мрію – вступити до магістратури й здобути магістерський ступінь з права в найкращому виші**.

Бажаємо успіхів!

Зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО) в системі вступних випробувань на магістерські програми: суспільний запит на прозорість, об'єктивність, справедливість

Як відомо, типовою на сьогодні практикою в Україні є відбір студентів на магістерські програми самими вищими навчальними закладами (ВНЗ). Програми вступних випробувань, процедури проведення випробувань, інструменти відбору (тести, творчі завдання, співбесіди та ін.), критерії оцінювання й інтерпретації результатів визначаються кожним вишем самостійно. Такий підхід, поза всяким сумнівом, відповідає принципу автономії ВНЗ, визначеному Законом «Про вищу освіту»², й узгоджується з доволі поширеною у світі практикою відбору студентів на навчання за магістерськими програмами³, однак гостро ставить низку проблем, які не можна ефективно розв'язати при системі вступу на магістерські програми, що склалася у попередні роки, коли організація і проведення вступних випробувань здійснювалися на рівні вишів, а саме:

- забезпечення рівності доступу до магістерської програми претендентів, які закінчили різні (спеціалізовані й неспеціалізовані) бакалаврські програми;
- забезпечення рівності доступу до магістерської програми, яку пропонує певний ВНЗ, тих претендентів, які закінчили цей самий ВНЗ, і тих, які закінчили якісь інші ВНЗ;
- дотримання принципу прозорості відбору претендентів на навчання в магістратуру;
- дотримання принципу доброчесності при відборі на напрями підготовки, де є високий рівень конкуренції (юриспруденція, медицина, економіка, міжнародні відносини тощо);
- забезпечення якості відбору з метою раціонального використання бюджетних коштів для підготовки майбутніх фахівців тощо.

У наявності означених проблем переконують дані соціологічних опитувань⁴, які засвідчують, що в Україні значний відсоток громадян вважає, що доступ до безкоштовної вищої освіти не рівний, що при вступі до магістратури спостерігається високий ступінь корупції тощо (див. таблиці нижче).

Наскільки Ви згодні з твердженнями, що вища освіта в Україні ДАЄ УСІМ РІВНІ МОЖЛИВОСТІ БЕЗКОШТОВНО НАВЧАТИСЯ?

	<i>Жовтень 2013</i>	<i>Грудень 2014</i>	<i>Грудень 2015</i>	<i>Грудень 2016</i>
Згоден	15.9	15.8	17.1	26.0
Не згоден	63.7	62.0	63.1	58.2
Важко сказати	20.5	22.2	19.8	15.8

2 Ст. 1 Закону визначає, що автономія вищого навчального закладу – це самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом (див.: Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України / ВРУ. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>).

3 Див. наприклад, критерії відбору до правничої школи Гарварда (режим доступу : <http://hls.harvard.edu/dept/jdadmissions/apply-to-harvard-law-school/>).

4 Вища освіта в умовах реформи: зміни громадської думки: [загальнонаціональне соціологічне опитування «Освіта в Україні» з проблем стану освіти, корупції в освіті та ставлення громадян до ЗНО] [Електронний ресурс] / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва ; «Юкрейніан соціолоджі сервіс». – Режим доступу : <http://dif.org.ua/uploads/pdf/64616272458b95d7338ed11.33128713.pdf>.

Як Ви вважаєте, якою мірою поширена корупція при оцінці знань НА ВСТУПНИХ ІСПИТАХ У МАГІСТРАТУРУ ЧИ НА РІВЕНЬ СПЕЦІАЛІСТА У ВНЗ?

	Грудень 2015	Грудень 2016
Дуже поширена	17.9	11.6
Досить поширена	32.3	32.2
Мало поширена	14.2	23.0
Зовсім не поширена	3.5	5.4
Важко сказати	32.1	27.8

Ризики, що виникають внаслідок невирішеності цих проблем, занадто значні з багатьох оглядів, що й зумовило необхідність звернення до точкового впровадження організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) в систему відбору студентів на магістерські програми, зокрема на рівні відбору претендентів на навчання за магістерськими програмами правничого спрямування.

Організаційно-технологічні процеси ЗНО в Україні були якісно апробовані на рівні вступних випробувань на бакалаврські програми й підтвердили свою дієвість, громадське сприйняття (див. таблиці нижче).

З 2008 року основним критерієм добору студентів до вищих навчальних закладів (ВНЗ) є результати зовнішнього тестування. Чи підтримуєте таку систему вступу до ВНЗ?

	Жовтень 2013	Грудень 2014	Грудень 2015	Грудень 2016
Так, безумовно	17.8	23.5	18.5	22.6
Скоріше, так	36.1	36.0	33.5	34.0
Скоріше, ні	16.1	15.6	17.7	12.8
Безумовно, ні	9.6	6.7	7.3	9.0
Важко сказати	20.9	18.2	23.1	21.6

Чи згодні Ви з твердженням, що ЗОВНІШНЄ ТЕСТУВАННЯ СТАВИТЬ ВСІХ У РІВНІ УМОВИ?

	Жовтень 2013	Грудень 2014	Грудень 2015	Грудень 2016
Повністю згоден	12.0	20.3	19.2	17.3
Переважно згоден	44.4	41.9	44.2	45.3
Переважно не згоден	16.6	14.7	15.1	15.8
Зовсім не згоден	8.5	6.5	7.2	5.7
Важко сказати	18.4	16.5	14.3	16.0

Чи згодні Ви з твердженням, що ЗОВНІШНЄ ТЕСТУВАННЯ ДАЛО ЗМОГУ ОБДАРОВАНИМ ДІТЯМ ВСТУПИТИ ДО БУДЬ-ЯКОГО ВНЗ, НАВІТЬ НАЙПРЕСТИЖНІШОГО?

	Жовтень 2013	Грудень 2014	Грудень 2015	Грудень 2016
Повністю згоден	15.3	16.8	18.4	16.4
Переважно згоден	37.8	33.2	42.0	42.4
Переважно не згоден	18.2	16.9	15.2	17.3
Зовсім не згоден	8.6	8.6	8.4	4.1
Важко сказати	20.0	24.4	16.1	19.8

Чи згодні Ви з твердженням, що ЗОВНІШНЄ ТЕСТУВАННЯ ДАЄ ЗМОГУ ВНЗ ОБИРАТИ КРАЩИХ СТУДЕНТІВ?

	Жовтень 2013	Грудень 2014	Грудень 2015	Грудень 2016
Повністю згоден	11.9	17.1	16.3	18.2
Переважно згоден	35.8	26.8	35.6	36.9
Переважно не згоден	18.0	15.1	15.8	18.5
Зовсім не згоден	8.1	11.5	9.4	6.0
Важко сказати	26.1	29.5	23.0	20.5

Чи згодні Ви з твердженням, що ЗОВНІШНЄ ТЕСТУВАННЯ ЗМЕНШИЛО РІВЕНЬ КОРУПЦІЇ ПРИ ВСТУПІ ДО ВНЗ?

	Жовтень 2013	Грудень 2014	Грудень 2015	Грудень 2016
Повністю згоден	8.0	12.4	13.2	13.9
Переважно згоден	38.1	27.8	33.5	34.1
Переважно не згоден	22.2	19.9	21.0	20.2
Зовсім не згоден	9.7	12.3	11.2	9.0
Важко сказати	22.1	27.6	21.1	22.9

Чи згодні Ви з твердженням, що ВПРОВАДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО ТЕСТУВАННЯ СТАЛО КРОКОМ ДО СПРАВЕДЛИВОСТІ У ДЕРЖАВІ?

	<i>Жовтень 2013</i>	<i>Грудень 2014</i>	<i>Грудень 2015</i>	<i>Грудень 2016</i>
Повністю згоден	10.4	13.8	13.6	15.2
Переважно згоден	35.7	27.7	32.7	35.6
Переважно не згоден	18.0	15.7	16.3	17.5
Зовсім не згоден	12.1	13.1	12.6	8.2
Важко сказати	23.9	29.7	24.8	23.6

Вступні випробування до ВНЗ в Україні на основі використання організаційно-технологічних процесів ЗНО: історія питання

Етап 1.

ЗНО в системі вступу до ВНЗ на бакалаврські програми: позитивний ефект, цінний досвід

(2008–2017 рр.)

За оцінками громадянського суспільства й фахівців, запровадження у 2008 році ЗНО при вступі на бакалаврські програми стало найуспішнішою реформою в системі освіти за роки незалежності України. Завдяки цій реформі вступ до ВНЗ став незрівнянно якіснішим за різними параметрами: ефективності, прозорості, справедливості, громадського сприйняття. Про це свідчать дослідження прогностичної валідності, справедливості системи ЗНО, а також дані соціологічних опитувань⁵. Важливим результатом запровадження ЗНО при вступі на бакалаврські програми стало, зокрема, подолання корупції й утвердження меритократичних принципів, які забезпечують рівний доступ до якісної вищої освіти всім категоріям вступників відповідно до рівня їхньої підготовленості.

Етап 2.

ЗНО в системі вступу до ВНЗ на магістерські програми: експеримент із проведення вступних випробувань на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право»

(2016 р.)

У 2016 році низка провідних ВНЗ, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю 081 «Право», виступили з ініціативою провести експеримент із метою апробації технологій ЗНО для проведення вступних випробувань на магістерські програми. Цю ініціативу було підтримано на рівні Кабінету Міністрів України⁶ й Міністерства освіти і науки України⁷ та реалізовано за фінансової, технічної й кадрової підтримки Програми USAID «Справедливе правосуддя» (зараз – Програма «Нове правосуддя») та Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

Відповідно до наказу МОНУ було створено робочу групу із забезпечення експерименту, до якої увійшли представники міністерства, вишів-учасників експерименту, а також громадських організацій.

Робоча група визначила засади вступного випробування на основі використання технологій ЗНО, обґрунтувала структуру вступного випробування як єдності трьох тестів (предметного тесту з права, тесту загальної навчальної правничої

⁵ Дослідження якості конкурсного відбору студентів ВНЗ за результатами ЗНО: аналітичні матеріали / за ред. Ковтунця В. В. і Ракова С. А.). – К. : Нора-друк, 2015. – 158 с. – Режим доступу : http://ihed.org.ua/images/biblioteka/yakist_vidboru_studentiv_za_ZNO_Kovtunec-Rakova_2015_160p.pdf.

⁶ Про проведення у 2016 році як експерименту вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання [Електронний ресурс] : розпорядження № 121-р від 27.01.2016 / Кабінет Міністрів України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/121-2016-%D1%80>.

⁷ Щодо проведення у 2016 році як експерименту вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання [Електронний ресурс] : наказ № 409 від 08.04.2016 / МОН України. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v0409729-16/paran14#n14>.

компетентності (ТЗНПК) та тесту з іноземної мови⁸), здійснила добір фахівців для розробки цих тестів та ін. У стислі терміни вітчизняним фахівцям із юриспруденції, філології, тестології вдалося створити якісну методологічну базу (програми, специфікації, кодифікатори та ін.) для розробки відповідних тестів і напрацювати достатню для потреб експерименту кількість тестових завдань.

Адміністрування процедур проведення вступного випробування в межах експерименту на високому рівні здійснив Український центр оцінювання якості освіти.

За результатами експерименту як профільне міністерство, ВНЗ-учасники, так і вступники, визнали ефективність проведення вступних випробувань на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право» із використанням організаційно-технологічних процесів забезпечення ЗНО.

Етап 3.

ЗНО в системі вступу до ВНЗ на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право»: від експерименту до повноцінної реалізації (2017 р.)

Відповідно до результатів експерименту 2016 р., МОНУ було прийняте рішення про проведення у 2017 р. вступних випробувань на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право» із використанням організаційно-технологічних процесів здійснення ЗНО на загальнодержавному рівні. Це закріплено в «Умовах прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2107 році»⁹.

«Положенням про проведення єдиного фахового вступного випробування з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання для вступу для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 081 «Право» в 2017 році»¹⁰ визначено порядок проведення вступних іспитів у форматі ЗНО на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право». Зокрема цим документом встановлено, що **єдине фахове вступне випробування** передбачає виконання екзаменаційної роботи (тесту), що містить три блоки тестових завдань:

- **перший блок** – тест загальних навчальних правничих компетентностей (ТЗНПК), що передбачає вимірювання рівня сформованості таких компетентностей, як аналітичне мислення, критичне мислення та логічне мислення;

8 Положення про проведення у 2016 році як експерименту вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання [Електронний ресурс] : наказ № 500 від 12.05.2016 / МОН України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0760-16/paran12#n12>.

9 Про затвердження Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2017 році [Електронний ресурс] : наказ № 1236 від 13.10.2016 / МОН України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1515-16/page>.

10 Про затвердження Положення про проведення єдиного фахового вступного випробування з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання для вступу для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 081 «Право» в 2017 році [Електронний ресурс] : наказ № 579 від 11.04.2017 / МОН України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0575-17>.

- **другий блок** – предметний тест із права, що передбачає вимірювання рівня обізнаності в таких галузях, як конституційне, адміністративне, цивільне, цивільне процесуальне, кримінальне, кримінальне процесуальне право;
- **третій блок** – тест з іноземної мови (англійської, або німецької, або французької), що передбачає вимірювання рівня володіння іноземною мовою.

Тестові завдання першого та другого блоків укладаються відповідно до «Програми вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання»¹¹.

Тестові завдання третього блоку укладаються відповідно до «Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов (англійська, іспанська, німецька, французька) для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти»¹².

Таким чином, у 2017 р. випускник ВНЗ, що бажає навчатися на магістерській програмі за спеціальністю 081 «Право», має успішно скласти єдине вступне фахове випробування, що проводиться з використанням організаційно-технологічних процесів забезпечення ЗНО. При цьому відповідно до «Положення про проведення єдиного фахового вступного випробування з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання для вступу для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 081 «Право» в 2017 році»:

- **вступник має право** на: 1) доступ до інформації про: правила прийому до вищих навчальних закладів України в 2017 році; програми єдиного фахового вступного випробування; форми завдань єдиного фахового вступного випробування; строки та порядок проведення єдиного фахового вступного випробування; час і місце проведення єдиного фахового вступного випробування; використання в пункті проведення зовнішнього незалежного оцінювання (далі – пункт тестування) технічних пристроїв, необхідних для здійснення контролю за проведенням єдиного фахового вступного випробування; порядок визначення, спосіб і час офіційного оголошення результатів єдиного фахового вступного випробування; 2) виконання

¹¹ Щодо проведення у 2016 році як експерименту вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання [Електронний ресурс] : наказ № 409 від 08.04.2016 / МОН України. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v0409729-16/paran14#n14>.

¹² Про програми зовнішнього незалежного оцінювання для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс] : наказ № 1121 від 01.10.2014 / МОНУ. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v1121729-14/paran7#n7>.

єдиного фахового вступного випробування, розробленого згідно з Програмами № 409 та № 1121; 3) ввічливе та неупереджене ставлення до себе з боку осіб, відповідальних за організацію та проведення єдиного фахового вступного випробування; 4) безпечні умови під час складання єдиного фахового вступного випробування в пункті тестування; 5) оскарження процедури проведення єдиного фахового вступного випробування в пункті тестування та результатів єдиного фахового вступного випробування (апеляцію); 6) після завершення часу, відведеного на виконання єдиного фахового вступного випробування, отримати зошит(и) із завданнями єдиного фахового вступного випробування.

- ▶ **вступник зобов'язаний:** 1) ознайомитися з цим Положенням та правилами прийому до обраного(их) вищого(их) навчального(их) закладу(ів) України в 2017 році; 2) зареєструватися для проходження єдиного фахового вступного випробування та отримати екзаменаційний листок (додаток 1) в приймальній комісії одного з вищих навчальних закладів, у якому бажає брати участь у конкурсному відборі для вступу для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 081 «Право» в 2017 році; 3) своєчасно прибути до пункту тестування з документом, що посвідчує особу (серія та номер якого зазначені в екзаменаційному листку), та екзаменаційним листком; 4) дотримуватися вимог цього Положення; 5) ввічливо ставитися до вступників і працівників пункту тестування; 6) виконувати вказівки та вимоги працівників пункту тестування щодо процедури проходження єдиного фахового вступного випробування; 7) після завершення часу, відведеного для виконання тестових завдань кожного блоку єдиного фахового вступного випробування, повернути працівникам пункту тестування матеріали відповідного блоку єдиного фахового вступного випробування; 8) виконувати єдине фахове вступне випробування на робочому місці, визначеному Українським центром; 9) виконувати та оформлювати роботу єдиного фахового вступного випробування згідно із правилами, зазначеними в зошиті із завданнями.
- ▶ **вступнику забороняється:** 1) приносити до пункту тестування небезпечні предмети та речовини, що становлять загрозу для життя та здоров'я людини; 2) використовувати в пункті тестування та мати при собі протягом часу, відведеного для виконання єдиного фахового вступного випробування, засоби зв'язку, пристрої зчитування, обробки, збереження та/або відтворення інформації, а також окремі елементи, які можуть бути складовими частинами відповідних технічних засобів чи пристроїв, друковані або рукописні матеріали, інші засоби, предмети, прилади (крім дозволених виробів медичного призначення, про наявність яких вступник повинен повідомити працівникам пункту тестування до початку виконання єдиного фахового вступного випробування); 3) заважати іншим вступникам виконувати єдине фахове вступне випробування; 4) псувати майно закладу, у приміщенні якого розміщується пункт тестування, чи майно осіб, які перебувають у пункті тестування; 5) протягом часу, відведеного для виконання єдиного фахового вступного випробування: спілкуватися з іншими вступниками, передавати їм будь-які предмети та/або матеріали; копіювати завдання, виносити зошит(и) із завданнями (його частину) та/або бланки відповідей із аудиторії, у якій відбувається тестування; 6) персоналізувати бланки відповідей.

ТЗНПК в структурі єдиного фахового вступного випробування на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право»

Розробка ТЗНПК та результати його використання під час експерименту 2016 р.

Для науково-методичного й технологічного обґрунтування тестування на основі ТЗНПК, розробки документації й зразків ТЗНПК було створено робочу групу зі складу фахівців, які у 2009–2011 рр. розробляли тест загальної навчальної компетентності (ТЗНК) та проводили експеримент із його використання при вступі на бакалаврські програми¹³. Ці фахівці були залучені до експерименту за підтримки Проекту USAID «Справедливе правосуддя».

У процесі підготовки й проведення експерименту з проведення вступних випробувань під час вступу на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення ЗНО з 1 січня 2016 року по 1 серпня 2016 р. було реалізовано комплекс робіт, спрямованих на розробку й подальше використання ТЗНПК як одного з тестів єдиного вступного фахового випробування на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право».

На підготовчому етапі експерименту фахівцями робочої групи було:

- 1) розроблено концепцію, програму, специфікацію ТЗНПК, а також класифікатори складності тестових завдань і когнітивних рівнів;
- 2) підготовлено апробаційний варіант ТЗНПК і супровідну документацію для проведення апробації ТЗНПК (інструкція для проктора, кодифікатор робіт, протокол апробації тощо);
- 3) проведено апробацію ТЗНПК на вибірці випускників бакалаврських програм ВНЗ-учасників експерименту;
- 4) проведено аналітичне дослідження результатів апробації, за результатами якої було скореговано специфікацію ТЗНПК;
- 5) підготовлено демонстраційний варіант тесту, який було оприлюднено разом із ключами (правильними відповідями) й обґрунтуваннями правильних відповідей на сайті МОНу і сайтах університетів, які взяли участь в експерименті;
- 6) підготовлено два варіанти операційних тестів ТЗНПК, а також ключі до них і обґрунтування правильних відповідей.

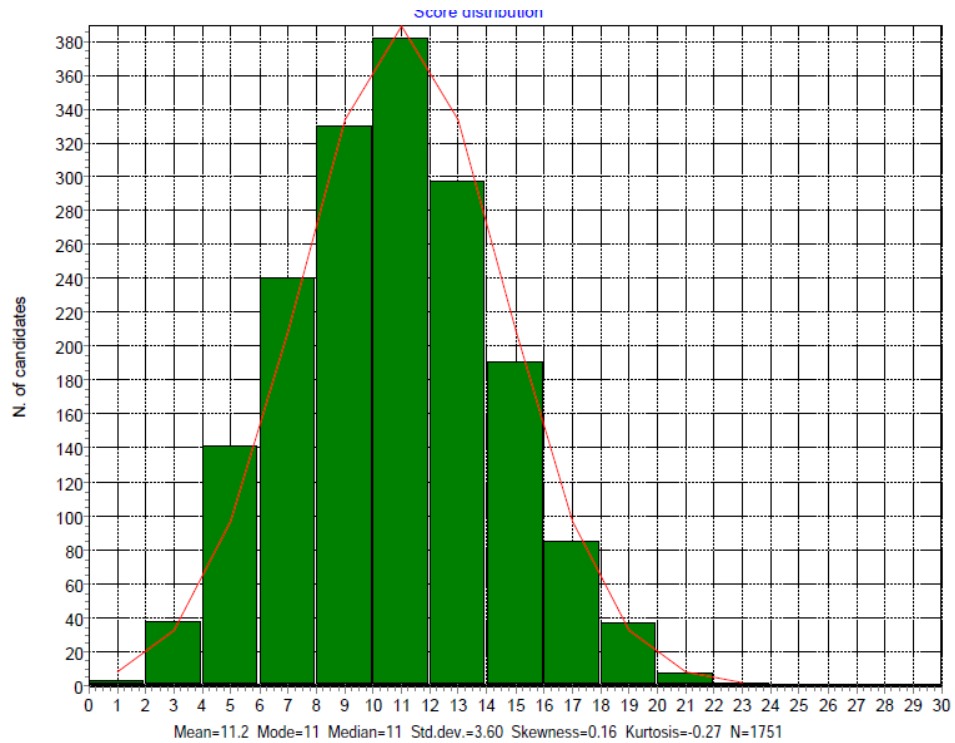
На основному етапі експерименту було:

- 1) проведено операційні тестування за ТЗНПК – основну сесію й додаткову (для вступників, які з поважних причин не змогли взяти участь в основній сесії);
- 2) опрацьовано результати операційних тестувань за ТЗНПК і забезпечено апеляцію;
- 3) проведено психометричні дослідження результатів операційного тестування (основна сесія).

Основні результати операційного тестування (основна сесія) під час експерименту у 2016 р. такі.

¹³ Концепція тесту загальної навчальної компетентності (ТЗНК) випускників загальноосвітніх навчальних закладів // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2009. — № 9. — С. 5—28; Тест загальної навчальної компетентності // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2010. — № 7. — С. 7—39; Упровадження тесту загальної навчальної компетентності в системі ЗНО абітурієнтів ВНЗ // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2010. — № 10. — С. 2—48.

Розподіл первісних тестових балів за результатами виконання тесту

Параметрична статистика тесту

- Дата проведення тестування: 23.07.2016.
- Кількість екзаменаційних робіт: 1751.
- Середній бал: 11.18.
- Стандартне відхилення: 3.60 [32%] (рекомендоване значення: – більше 15%).
- Мода: 11.
- Медіана: 11.
- Альфа Кронбаха: 0.532 (рекомендоване значення: 0.7 – 0.9).
- Стандартна похибка вимірювань (SEM): 2.464.

Коментарі до отриманих статистичних даних

1. Гістограма показує, що розподіл тестових балів є наближеним до нормального, який відповідає вимогам педагогічного оцінювання.
2. Зсув середнього значення до лівої границі шкали говорить про дещо завищену загальну складність тесту.
3. Занижене значення величини альфа Кронбаха можна пояснити дією кількох причин, а саме: **а)** орієнтованістю ТЗНПК на вимірювання трьох різних, слабо корельованих між собою конструктів (складників): критичне мислення, аналітичне мислення, логічне мислення; **б)** надмірною складністю деяких тестових завдань, що спричинило актуалізацію ефекту вгадування правильної відповіді недостатньо підготовленими учасниками тестування; **в)** браком часу як для підготовки учасниками до тестування, так і для безпосереднього виконання тесту. Для оцінки рівня значущості цих причин потрібні додаткові дослідження.

Нижче наведено приклади завдань різних секцій ТЗНПК і їхні психометричні паспорти (за результатами операційного тестування (основна сесія) у 2016 р.)¹⁴.

¹⁴ Більш детально з результатами експерименту можна ознайомитися за посиланням: Експеримент із проведення вступних випробувань для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з

Приклади тестових завдань ТЗНПК (за результатами операційного тестування (основна сесія) у 2016 р.)

Секція 1. Критичне мислення

СЕКЦІЯ 1

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Кількість завдань – 12
Час виконання – 20 хвилин

Завдання 1–12 стосуються текстів. Відповідаючи на завдання, спирайтеся лише на інформацію з текстів, а не на відомості, які Ви, можливо, знаєте з інших джерел. Усі завдання мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких ОДИН правильний – тобто той, який найбільш точно й повно відповідає на питання. Правильний, на Вашу думку, варіант відповіді позначте в бланку А згідно з інструкцією.

Вчасно заповнюйте бланк відповідей!
Будьте особливо уважні, заповнюючи бланк А. Не погіршуйте власноручно свого результату неправильною формою запису відповідей

Прочитайте текст (цифри в дужках позначають номери абзаців)
і виконайте завдання 1–6.

(1) Мовне питання в новій Україні, схоже, втратило актуальність, і досвідчені західні політологи констатують наявний status quo – реальний безконфліктний білінгвізм.

(5) Перше: будь-яка мова – це пов'язана з певною історичною традицією сума текстів, які були нею вимовлені, культурно артикульовані; це концентрований досвід поколінь, це

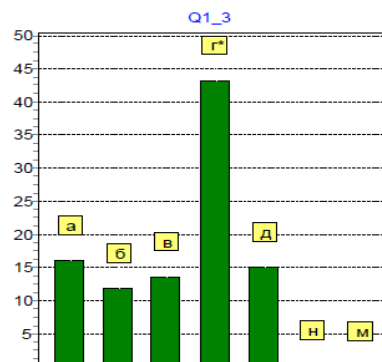
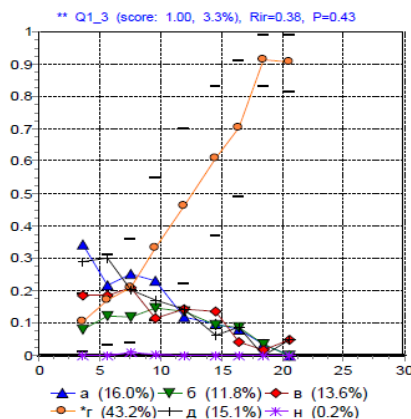
Завдання 3. (одне з шести завдань тесту до цього тексту).

Збереження до сьогодні питанням про можливість українців користуватися рідною мовою своєї гостроти свідчить про

- А захищеність у країні природних прав україномовних громадян.
- Б неухильне дотримання вимог елементарної справедливості.
- В сформованість у суспільстві належного ставлення до титульної нації.
- Г уразливість права україномовних українців бути собою.
- Д надійний ступінь захищеності українського суверенітету.

Правильний варіант відповіді – Г.

Психометричні характеристики завдання 3

Q1_3 data table

Вар	Кол-во	%%	Ср.балл	Ст.отк	Корр
а	258	16.00	9.65	3.27	-0.19
б	191	11.85	10.72	3.13	-0.05
в	220	13.65	10.32	3.28	-0.10
г*	696	43.18	12.82	3.49	0.38
д	244	15.14	9.61	3.27	0.00
н	3	0.19	7.67	1.15	-0.04
м	0	-	-	-	-

використанням організаційно-технічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання (результати виконання ТЗНПК (тесту загальної навальної правничої компетентності) // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2016. — № 7-8. — С. 29–84.

Секція 2. Аналітичне мислення

СЕКЦІЯ 2

АНАЛІТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Кількість завдань – 9

Час виконання – 20 хвилин

Завдання 13–21 стосуються ситуацій і наборів умов до них. Для виконання деяких завдань корисно використовувати графіки, діаграми тощо. Усі завдання мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких лише **ОДИН** правильний. Правильний, на Вашу думку, варіант відповіді позначте в бланку А згідно з інструкцією.

Вчасно заповнюйте бланк відповідей!
Будьте особливо уважні, заповнюючи бланк А. Не погіршуйте власноручно свого результату неправильною формою запису відповідей

Прочитайте опис ситуації та умов до неї й виконайте завдання 13–15.

Ситуація № 1

Режисер одного з українських талантишоу планує програму виступів шести учасників, а саме гумориста, жонглера, ілюзіоніста, піаніста, співака й танцівника. Він має вибудувати програму з огляду на такі умови:

- 1) гуморист не може виступати останнім і повинен виступати відразу після ілюзіоніста;
- 2) піаніст не може виступати ані безпосередньо перед виступом співака, ані відразу після цього;
- 3) ілюзіоніст має виступати після жонглера;
- 4) танцівник повинен відкривати шоу.

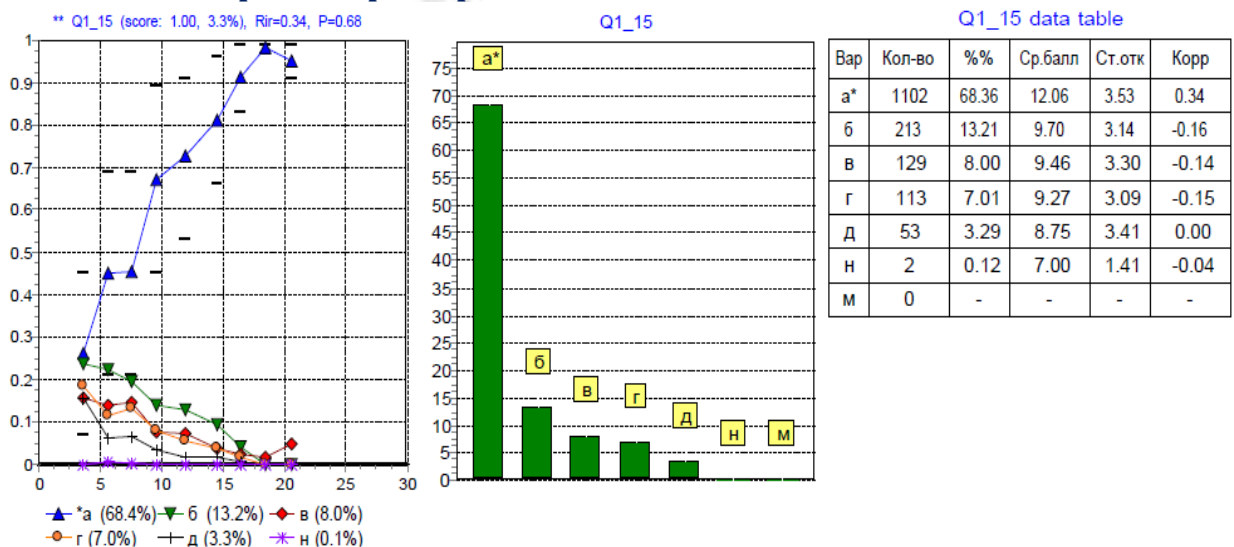
Завдання 15. (одне з трьох завдань тесту до наведеної ситуації №1)

У якому рядку вказані артисти, кожен із яких може виступати останнім у програмі?

- А піаніст і співак
Б піаніст та ілюзіоніст
В піаніст і жонглер
Г піаніст і гуморист
Д піаніст і танцівник

Правильний варіант відповіді – А.

Психометричні характеристики завдання 15.

Секція 2. Логічне мислення

СЕКЦІЯ 3

ЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ

Кількість завдань – 9

Час виконання – 20 хвилин

Завдання 22–30 стосуються міркувань, викладених у мікротекстах. Для виконання завдань варто виходити з позиції здорового глузду, спираючись лише на інформацію, подану в мікротекстах. Усі завдання мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких **ОДИН** правильний – тобто той, який найбільш точно й повно відповідає на питання. Правильний, на Вашу думку, варіант відповіді позначте в бланку А згідно з інструкцією.

Вчасно заповнюйте бланк відповідей!
Будьте особливо уважні, заповнюючи бланк А. Не погіршуйте власноручно свого результату
неправильною формою запису відповідей

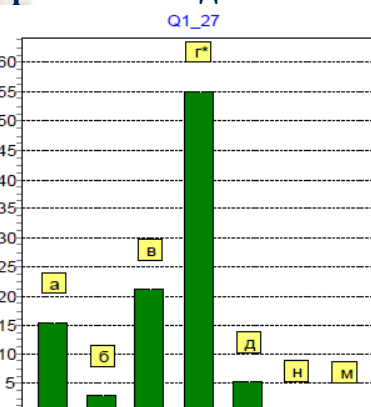
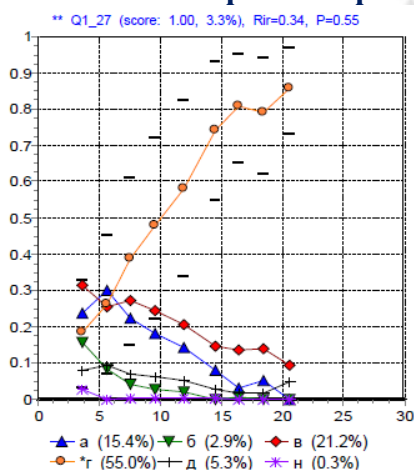
Завдання 27. Нейробіолог: Здатність запам'ятовувати й здатність забувати є двома комплементарними властивостями людського мозку, важливою функцією якого є забезпечення адаптації людини до змін у навколишньому середовищі з метою виживання індивіда. При цьому обидві здатності є значущими.

Яке судження, якщо воно істинне, найкраще підтверджує думку *нейробіолога*?

- А** Діти краще виконують творчі завдання, ніж дорослі: дитина у віці до 10 років може навчитися вільно спілкуватися кількома мовами, а для дорослих вивчення навіть однієї іноземної мови пов'язане в більшості випадків із неподоланими труднощами.
- Б** Обсяг пам'яті людини дозволяє запам'ятати всі дані, якими оперують сучасні пошукові інформаційні системи типу Google.
- В** Мозок дорослих перевантажений пам'яттю пережитого, що заважає критично сприймати нове, тому він намагається підлаштовувати нове під накопичені раніше стереотипи, що призводить до слабоумства, яким страждає 90 % людей у похилому віці.
- Г** Мислення творчих людей системне: вони критично опрацьовують усю доступну їм інформацію, розвиваючи й удосконалюючи світогляд, при цьому не важлива інформація витісняється з пам'яті.
- Д** Зниження мозкової активності може бути спричинене гіподинамією: як показали дослідження, знерухомлення пацюків на чотири години призводить до зниження їхнього мозкового тонусу й сповільнення реакцій тварин на наступні чотири доби.

Правильний варіант відповіді – Г.

Психометричні характеристики завдання 27.

Q1_27 data table

Вар	Кол-во	%	Ср.балл	Ст.отк	Корр
а	248	15.38	9.58	3.16	-0.19
б	46	2.85	7.93	3.11	-0.16
в	341	21.15	10.38	3.42	-0.12
г*	887	55.02	12.33	3.48	0.34
д	85	5.27	9.80	3.28	0.00
н	5	0.31	9.20	4.49	-0.03
м	0	-	-	-	-

Переваги впровадження ТЗНПК в систему відбору вступників на навчання за магістерськими програмами за спеціальністю 081 «Право»

Дані експерименту 2016 р. дали підстави для низки висновків щодо переваг, які дає впровадження ТЗНПК у систему відбору вступників на навчання за магістерськими програмами за спеціальністю 081 «Право».

Упровадження ТЗНПК сприяє підвищенню якості системи відбору вступників на магістерські програми правничого спрямування

Єдине вступне фахове випробування, частиною якого є ТЗНПК, дає можливість підвищити якість системи відбору вступників за критеріями:

- ▶ **ефективності:** ТЗНПК у комплексі з предметними тестами з права й іноземної мови забезпечить ВНЗ більш повною інформацією про вступника для прогнозу його успішності в навчанні, а отже, дасть можливість підвищити прогностичну валідність добору студентів;
- ▶ **справедливості:** ТЗНПК, на відміну від предметних тестів, вимірює особистісні характеристики, які формуються в результаті всіх видів навчальної й соціальної активності особи в житті, а отже, частково нівелює фактори профілю, місця й року закінчення бакалаврату, соціального стану родини тощо;
- ▶ **об'єктивності:** ТЗНПК, як і предметні тести з права й іноземної мови, є стандартизованим тестом, що проводиться на основі використання технологій ЗНО, завдяки чому мінімізуються ризики суб'єктивізму в оцінюванні вступників.

Упровадження ТЗНПК створює кумулятивний ефект при відборі вступників

Предметні тести з права й іноземної мови дають можливість оцінити вступників за рівнем опанування змісту навчальних предметів, а ТЗНПК – за рівнем сформованості здатності успішно навчатися за магістерською програмою з права як програмою підвищеної науково-теоретичної складності. Предметний тест з права і ТЗНПК системно відбивають потенціал вступника успішно навчатися, а в перспективі – професійно реалізуватися в галузі юриспруденції.

Упровадження ТЗНПК сприяє становленню компетентнісної парадигми в системі правничої освіти.

Галузь права є динамічною системою, що відгукується на всі зміни в суспільстві й державі. Відповідно юридична освіта має в першу чергу формувати в студентів, які здобувають магістерський ступінь із права, комплекс стійких компетентностей, серед яких і ЗНПК, задля того щоб випускник магістратури міг у майбутній професійній діяльності бути здатним самостійно підвищувати рівень своєї фахової й загальної культури. Така стратегія в цілому відповідає запитам сьогодення, актуальним для України, коли мають бути симбіотично поєднані формальна й неформальна освіти¹⁵.

15 Новітні тенденції розвитку вищої освіти та освіти протягом життя: перспективи для України. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/15122016-787ee.pdf>.

**Концептуальні засади ТЗНПК:
ключові компетентності суспільства сталого
розвитку> загальна навчальна компетентність >
загальна навчальна правнича компетентність**

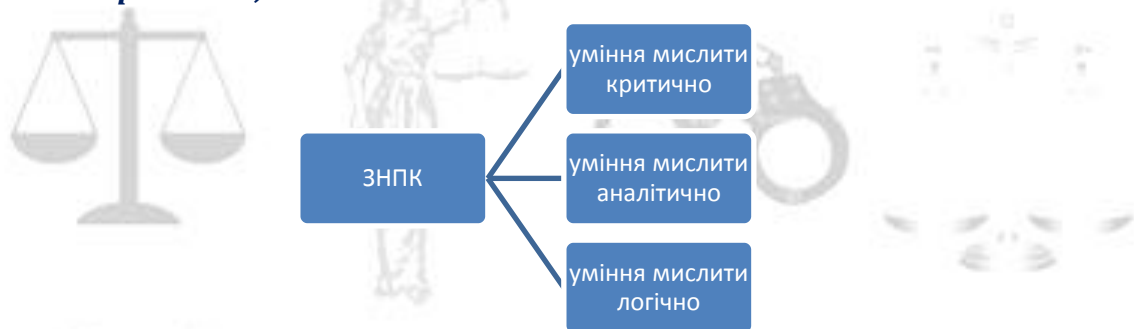
Теоретичними засадами, які лягли в основу концепції ТЗНПК, є:

- теорія соціального конструктивізму (Л. Виготський);
- двофакторна теорія інтелекту (Р. Кеттелл);
- тріадна теорія інтелекту (Р. Штернберг);
- теорія множинного інтелекту (Г. Гарднер).

Відповідно до цього вихідною є положення про те, що загальні навчальні компетентності (ЗНК) та їх професійно спеціалізований різновид – загальна навчальна правнича компетентність (ЗНПК) не можуть бути виміряні безпосередньо. Для їх вимірювання необхідні спеціальні інструменти, застосування яких може дати опосередковану інформацію, інтерпретація якої й слугуватиме підставою для тих чи тих висновків про рівень сформованості в особи ЗНК чи ЗНПК.

ЗНК – це особистісна характеристика, якої особа набуває в результаті діяльності впродовж життя й навчання (формального й неформального) і яка визначає її спроможність набувати й удосконалювати індивідуальну систему знань, умінь, навичок і цінностей, застосовувати її для вирішення особистісно й суспільно значущих проблем відповідно до загальноприйнятої системи цінностей в умовах життя в суспільстві сталого розвитку.

ЗНПК – це модифікований специфікою змісту навчання й професійної діяльності в правничій галузі різновид загальної навчальної компетентності (ЗНК), який має багатовимірну структуру, де ключовими є такі компетентнісні виміри, як **уміння мислити критично, аналітично й логічно**.

Виділення в ЗНПК трьох компонентів пов'язане з тим, що саме вони найбільшою мірою корелюють із важливими особливостями навчальної й професійної діяльності, пов'язаної з юриспруденцією:

- ⊕ *критичне мислення* визначає здатність особи осмислювати великі обсяги інформації, поданої в різних формах, структурувати її й робити з неї логічні висновки, порівнювати зміст різних джерел інформації, знаходити в них спільні елементи, аналогії й розбіжності тощо;
- ⊕ *аналітичне мислення* визначає здатність особи будувати формальні моделі реальних життєвих ситуацій і вміти досліджувати їх на основі дедуктивних міркувань;
- ⊕ *логічне мислення* визначає здатність особи аналізувати судження, міркування, аргументації, знаходити в них вади, визначати, як додаткова інформація може посилювати або послаблювати аргументацію на основі індуктивних і дедуктивних міркувань тощо.

ЗНПК, як і ЗНК, корелює із системою ключових компетентностей суспільства сталого розвитку, визначених Організацією економічного співробітництва й розвитку¹⁶ й покладених в основу стратегій удосконалення національних систем освіти на компетентнісних засадах, програм міжнародних досліджень якості освіти.

Таким чином, **ТЗНПК** становить собою тестовий інструмент, що призначений для диференціації учасників тестування за рівнями сформованості в них ЗНПК. При цьому, зважаючи на те, що ЗНПК не може бути виміряна безпосередньо, ТЗНПК є інструментом опосередкованого вимірювання рівня сформованості ЗНПК відповідно до ступеня сформованості в особи критичного, аналітичного й логічного мислення.

Характеристики ТЗНПК як інструменту вимірювання рівня сформованості ЗНПК

Сутність, специфіка, а також основні характеристики ТЗНПК визначені в засадничих концептуальних і технологічних документах, а саме в:

- 1) Концепції ТЗНПК¹⁷;
- 2) Програмі ТЗНПК¹⁸;
- 3) Специфікації ТЗНПК¹⁹
- 4) Кодифікаторах рівнів складності тестових завдань, когнітивних рівнів та ін.

КОНЦЕПЦІЯ ТЗНПК обґрунтовує доцільність упровадження ТЗНПК у системі відбору вступників на навчання за магістерськими програмами за спеціальністю 081 «Право», а також окреслює основні характеристики тестування з використанням ТЗНПК, визначаючи, що це тестування є:

- стандартизованим (за рівнем уніфікації);
- загальнодержавним обов'язковим (за рівнем упровадження);
- спеціальним (за суб'єктами оцінювання);
- норм-орієнтованим (за співвідношенням із нормами або критеріями);
- компетентнісним (за предметною спеціалізованістю);
- бланковим (за методом тестування);
- закритим (за формою завдань);
- лімітованим (за часом тестування);
- швидкісним (за інтенсивністю виконання тестових завдань);
- блоковим (за регламентацією часу роботи над тестом).

Крім того, у Концепції стисло схарактеризовані змістово-концептуальні характеристики ТЗНПК, зміст завдань на критичне, аналітичне й логічне мислення, змістові характеристики стимулів до завдань, композиційно-структурні характеристики й орієнтовні психометричні характеристики ТЗНПК.

16 Детальніше ознайомитися з переліком ключових компетентностей людини суспільства сталого розвитку, визначеними ОЕСР (OECD), можна за посиланням: http://www.oecd.org/document/50/0,3746,en_2649_33723_11446898_1_1_1_1,00.html.

17 Концепція зовнішнього незалежного оцінювання із загальної навчальної правничої компетентності для проведення у 2016 році як експерименту вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2016. — № 4-5. — С. 7—20.

18 Програма вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v0409729-16/paran14#n14>.

19 Специфікація тесту загальної навчальної правничої компетентності (ТЗНПК) // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2016. — № 4-5. — С. 21—24

ПРОГРАМА ТЗНПК містить інформацію про потенційний зміст тестових завдань ТЗНПК у формі двох блоків:

- 1) **концептуально-поняттєвого**, що окреслює актуальні для ТЗНПК теоретичні поняття, розуміння сутності яких на базовому рівні є бажаним, але не обов'язковим для виконання тестових завдань ТЗНПК;
- 2) **практично-діяльнісного**, що окреслює типові операції (уміння, навички, компетенції), які необхідні для виконання тестових завдань ТЗНПК.

Крім того, Програма визначає загальні характеристики текстів, які можуть залучатися як стимули до тестових завдань ТЗНПК (мікротексти, тексти, уривки текстів, тематично поєднані пари текстів тощо).

Основними якісними параметрами текстів визначено такі: актуальність / типовість / життєва значущість (практична цінність) проблеми, порушеної в тексті; недискримінаційність за ознаками раси, віросповідання, статі та ін.; композиційно-структурна складність; чіткість центральної «точки зору» й наявність супровідних і протилежних позицій тощо; насиченість фактажем, прикладами, аргументацією тощо; художньо-риторична якісність; словникове й граматичне різноманіття й складність. Ці характеристики стосуються не тільки текстів *на критичне мислення*, а й текстів (мікротекстів), що використовуються в завданнях *на аналітичне мислення* й *логічне мислення*.

Тематика текстів, як правило, може стосуватися багатьох аспектів життя: суспільство й людина; держава, політика й право; культура й традиції; технології й техніка; освіта й наука; здоров'я, спорт, медицина, екологія; історія й особистий досвід; комунікації й мас-медіа; економіка й трудова діяльність тощо.

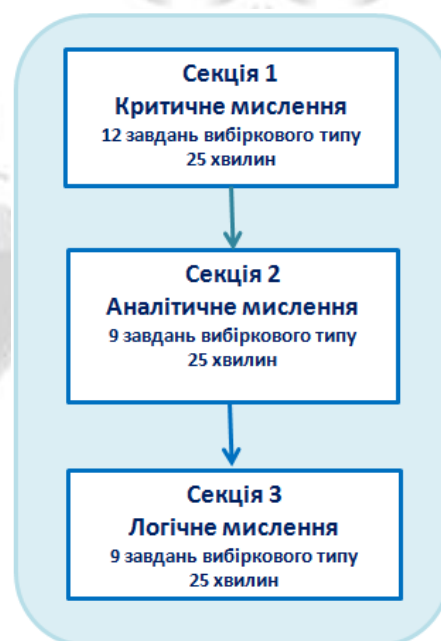
За **стильовими ознаками тексти** в основному можуть бути офіційно-діловими, науковими, публіцистичними, художніми, епістолярними. В окремих випадках можливе залучення текстів розмовного й конфесійного стилів, якщо чітко дотримано якісних параметрів, визначених вище. **За жанром тексти** можуть мати ознаки: нарису, повідомлення, інтерв'ю, замітки, есе, блогового запису, звіту, листа, заяви, протоколу тощо.

СПЕЦИФІКАЦІЯ ТЗНПК визначає кваліметричні й деталізує основні параметри ТЗНПК.

Відповідно до специфікації ТЗНПК складається з **трьох секцій**, що сукупно містять **30 тестових завдань**.

1. **Секція 1. Критичне мислення:** 12 тестових завдань вибіркового типу, тривалість – 25 хвилин.
2. **Секція 2. Аналітичне мислення:** 9 тестових завдань вибіркового типу, тривалість – 25 хвилин;
3. **Секція 3. Логічне мислення:** 9 тестових завдань вибіркового типу, тривалість – 25 хвилин.

Час виконання тесту в цілому – **75 хвилин**. Робота над однією секцією обмежена **25 хвилинами**.

Секція 1. Критичне мислення

Мета тестових завдань цієї секції – виміряти здатність вступника ефективно застосовувати навички критичного мислення при роботі з великими за обсягом і складними за змістом текстами різної тематики.

Необхідність вимірювання цього складника ЗНПК вступників зумовлена тим, що як навчальна, так і майбутня професійна діяльність правника передбачає критичне опрацювання значних масивів інформації, часто складної за структурою й суперечливої за змістом (законодавство, рішення судів, матеріали справ тощо).

Тестові завдання цієї секції стосуються трьох текстів (6 завдань – одного тексту обсягом до 550 слів і 6 завдань – двох тематично пов'язаних текстів сумарним обсягом до 800 слів) і **охоплюють такі діяльнісні аспекти:**

- визначення теми, ідеї, логіки та ін.;
- розпізнавання інформації, яка явно стверджується або яка може бути виведена з наявної;
- виявлення значення або мети використання певних елементів у тексті;
- визначення взаємозв'язку даних;
- установлення принципів, які застосовуються, аналогій до тверджень або аргументації;
- з'ясування ставлення автора або інших суб'єктів до обговорюваного тощо.

Секція 2. Аналітичне мислення

Мета тестових завдань цієї секції – вимірювання здатності вступника аналізувати дані й правила оперування з ними з метою визначення, що є істинним або що може бути істинним.

Необхідність вимірювання цього складника ЗНПК зумовлена тим, що вміння, потрібні для розв'язування тестових завдань на аналітичне мислення, аналогічні тим, які необхідні юристу для визначення того, що і як має або може відбуватися в разі чинності нормативних приписів, правил, умов контракту або даних справи тощо.

Завдання цієї секції стосуються трьох мікротекстів (до 125 слів), які описують певні ситуації й умови до них. До кожної з 3 ситуацій пропонується по три завдання, які передбачають застосування дедуктивного аналізу за **такими діяльними аспектами:**

- перевірка того, чи задовольняють конкретні ситуації – множини з визначеними відношеннями між їх елементами (далі такі множини називаємо *структурами*) умовам;
- конструювання прикладів *структур*, які задовольняють умовам;
- визначення всіх варіантів *структур*, які задовольняють умовам;
- установлення загальних властивостей усіх *структур*, які задовольняють умовам;
- конструювання контрприкладів до гіпотез стосовно властивостей *структур*, які задовольняють умовам, тобто конструювання *структур*, які задовольняють всім умовам завдання, але суперечать гіпотезі;
- застосування імплікацій «якщо...то» для визначення того, як змінюються розв'язки завдання;
- знаходження таких модифікацій умов, за яких певна *структура* відповідатиме або, навпаки, не відповідатиме умовам, тощо.

Секція 3. Логічне мислення

Мета тестових завдань цієї секції – виміряти здатність вступника аналізувати, оцінювати, доповнювати судження, міркування, аргументацію, викладені звичайною мовою.

Необхідність вимірювання цього складника ЗНПК зумовлена значущістю для навчальної й професійної правничої діяльності стійких навичок аналізу і формулювання суджень, здійснення міркувань та аргументації.

Завдання цієї секції стосуються мікротекстів (до 100 слів) різноманітного змісту. До кожного з 9 мікротекстів пропонується одне завдання, яке передбачає актуалізацію **таких діяльнісних аспектів**:

- розпізнавання складових аргументації;
- визначення подібності й відмінності в моделях аргументації;
- побудова обґрунтованих умовиводів;
- знаходження аналогій;
- визначення точок розбіжностей різних міркувань;
- визначення впливу нових даних на аргументацію тощо.

Важливо те, що виконання тестових завдань секції ТЗНПК НЕ передбачає володіння якимись спеціальними предметними знаннями або термінологією (наприклад, із лінгвістики, дискурсології, прагматики, математики, логіки тощо). Від учасника тестування вимагається вміння читати, розуміти зміст прочитаного й здійснювати аналіз суджень, міркувань, аргументацій, умов, наведених у текстах і мікротекстах завдань й базове розуміння загальних універсальних понять: аргумент, теза, факти, правила, прецеденти, умови, припущення, висновок, обґрунтування, аналогія тощо.

Характеристики тестових завдань ТЗНПК та їхнє оцінювання

Усі тестові завдання ТЗНПК однієї форми – **завдання з вибором однієї правильної відповіді з п'яти запропонованих варіантів**. Завдання вважається правильно виконаним, якщо учасник обрав правильну відповідь і позначив її в бланку відповідей. Кожна правильна відповідь оцінюється в **1 бал**. Таким чином, максимальна кількість тестових балів за виконання ТЗНПК – **30 балів**.

Психометричні характеристики ТЗНПК

Складність тесту. Орієнтовне середнє значення складності ТЗНПК – **0,50**, що відповідає розподілу тестових завдань за складністю для норм-орієнтованих тестувань.

Розподільна здатність. Середня розподільна здатність тестових завдань (дискримінативність) – 0,30–0,4, що є достатнім значенням для тесту, не спеціалізованого за предметною галуззю.

Демонстраційний варіант ТЗНПК опубліковано на сайті МОНУ разом із правильними відповідями та їх обґрунтуванням²⁰.

²⁰ Див. демонстраційний варіант ТЗНПК за посиланням: <http://goo.gl/wPglgT>.

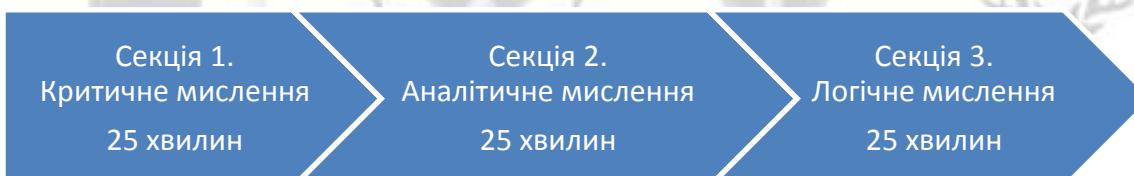
На етапі підготовки до тестування варто:

- 1) ознайомитися із засадничими документами, у яких викладено основні характеристики ТЗНПК, а також із інформаційними матеріалами щодо цього тесту на сайтах МОНУ, УЦОЯО та ВНЗ, які здійснюють набір у магістратуру за спеціальністю 081 «Право»;
- 2) виконати демонстраційний(і) варіант(и) ТЗНПК, що наявні в мережі Інтернет або в друкованих виданнях;
- 3) ознайомитися з матеріалами, що стосуються тесту ТЗНПК (тесту загальних навчальних компетентностей) й спробувати виконати доступні варіанти цього тесту;
- 4) ознайомитися з тестами, використовуваними в Україні для тестування на керівні посади в місцеві прокуратури, поліцію тощо.
- 5) ознайомитися з тестами здатностей *SAT*, *SweSAT*, *PET*, *GAT*, що використовуються в інших країнах, а також із тестом здібностей для вступу на правничі спеціальності – *LSAT*;
- 6) ретельно **продумати й відпрацювати стратегії роботи з тестовими завданнями** різних секцій ТЗНПК.

Посилання на деякі джерела з матеріалами, що допоможуть у роботі на цьому етапі, наведені нижче (див. «Корисні матеріали»).

На етапі безпосередньої роботи з тестом ТЗНПК варто:

- 1) перед початком виконання ТЗНПК уважно ознайомитися з **інструкцією до тесту в цілому** (на титульній сторінці тестового зошита);
- 2) перед початком виконання тестових завдань окремої секції уважно ознайомитися з **інструкціями до тестових завдань конкретних секцій** ТЗНПК (на початку кожної секції в тестовому зошиті);
- 3) перед занесенням обраних варіантів відповідей уважно ознайомитися з **інструкцією щодо заповнення бланка відповідей** (на бланку відповідей вгорі);
- 4) зважаючи на те, що час роботи над тестом загалом і над окремими його секціями – жорстко лімітований, уважно слухати **вказівки інструктора** з проведення тестування в аудиторії проведення тестування щодо часу: а) початку роботи над тестом; б) початку роботи над конкретною секцією тесту; в) завершення роботи над конкретною секцією тесту; г) завершенням роботи на тестом.

- 5) використати **відпрацьовані** на попередньому етапі підготовки до тестування **стратегії роботи з тестовими завданнями** різних секцій.

Поради щодо роботи із тестовими завданнями різних секцій ТЗНПК

Секція 1. Критичне мислення

1. Тексти, до яких пропонуються тестові завдання на критичне мислення, можуть стосуватися різних, інколи нових, несподіваних, далеких від юриспруденції тем, що, звісно, може викликати певні утруднення, однак не повинно спричиняти нервовості: **усі тестові завдання стосуються лише тієї інформації, яку викладено в текстах**, і не вимагають ніяких додаткових знань стосовно актуалізованої теми. Тож висновки стосовно правильної відповіді на те чи те тестове завдання необхідно ґрунтувати тільки на інформації із запропонованих текстів, а не на основі власних припущень чи фонових знань, переконань чи упереджень тощо.

2. **Стратегія виконання** тестових завдань на критичне мислення **залежить від індивідуальних звичок** роботи з текстовим матеріалом і завданнями щодо нього, наприклад, можна:

- ▶ спочатку уважно прочитати текст (пару текстів), а потім виконати всі тестові завдання до нього (них);
- ▶ спочатку ознайомитися із тестовими завданнями, потім уважно прочитати текст (пару текстів), після чого виконати вже відомі в загальному тестові завдання;
- ▶ спочатку швидко ознайомитися з текстом (парою текстів) й тестовими завданнями, після чого вже уважно прочитати текст (пару текстів) і виконати всі завдання.

3. Яка б стратегія не була обрана, перед виконанням завдань обов'язково треба уважно **прочитати текст (пару текстів), помічаючи (підкреслюючи, обводячи, позначаючи на полях)** в ньому (них) важливі імена й події, ключові слова й фрази, значущі частини, де, наприклад, ідеться про ідею, аргументи й контраргументи щодо обговорюваної проблеми тощо.

4. **Заскладні тестові завдання доцільно залишати «на потім»**, виконуючи в першу чергу простіші. Однак, оминаючи якісь завдання, не можна забувати, що час роботи над секцією жорстко лімітований, а тому на їх виконання треба намагатися відвести якомога більше часу.

5. При виборі варіанта відповіді доцільно обов'язково **прочитати й проаналізувати всі запропоновані в тестовому завданні варіанти**, щоб обрати саме той, який найбільш точно й повно відповідає завданню. При цьому не варто обирати варіант відповіді тільки тому, що він є істинним твердженням: обрати треба той варіант, який дає відповідь на поставлене завдання.

Секція 2. Аналітичне мислення

1. Тестові завдання в секції «Аналітичне мислення» стосуються мікротекстів, які становлять собою описи певних ситуацій і переліки низок умов (умов, правил, фактів), релевантних для них. **Ситуації й умови** можуть видаватися дещо схематичними (модельними), однак у цілому вони відбивають **типові для звичайного життя багатоелементні системи з різноманітним залежностям між їхніми елементами**. Тому для глибшого розуміння ситуацій і умов варто бачити їх у контексті вирішення буденних життєвих завдань.

2. Для виконання тестових завдань **необхідно використовувати тільки ту інформацію, яка міститься в описах ситуацій та в умовах** і в самих тестових завданнях. НЕ варто шукати в матеріалах секції будь-яких прихованих смислів або казусів чи домислювати щось своє.

3. **Стратегія виконання** тестових завдань має будуватися з урахуванням того, що **тестові завдання згруповані по три до трьох мікротекстів**. Відповідно можна, наприклад, діяти так:

- ▶ ознайомитися з усіма трьома мікротекстами й тестовими завданнями до них і почати виконувати ті завдання, що стосуються, можливо, найлегшої ситуації, а потім переходити до більш складних ситуацій і завдань до них;
- ▶ почати виконувати тестові завдання відповідно до порядку розташування мікротекстів, не витрачаючи час на загальне ознайомлення з усіма мікротекстами.

4. Перш ніж починати виконувати тестові завдання щодо конкретного мікротексту, варто уважно прочитати опис ситуації й проаналізувати додані до неї умови. За ознайомлення з мікротекстами **особливу увагу доцільно звертати на слова зі значенням існування, наявності / відсутності, тотальності, обмеження, включення / виключення** та под. (напр., *тільки, лише, точно, ніколи, завжди, є, немає, кожний, жоден, треба, необхідно, можна* тощо) і за потреби намагатися **створювати схеми ситуацій та умов у вигляді таблиць, діаграм, графіків** тощо.

5. Розмір мікротексту не завжди відбивають рівень складності тестових завдань: коротші мікротексти можуть відповідати більш складним завданням і навпаки. Виконуючи завдання, варто враховувати можливість виникнення своєрідних «підказок» у разі правильного виконання якогось із тестових завдань.

Секція 3. Логічне мислення

1. Тестові завдання на логічне мислення стосуються мікротекстів, у яких запропоновано певні судження, міркування, аргументи, тому виконання цих завдань потребує уважного прочитання відповідних мікротекстів й **усвідомлення логічної структури, що лежить у їхній основі**.

2. До кожного мікротексту наводиться лише одне тестове завдання, відповідаючи на яке **варто спиратися лише на інформацію, наведену в мікротексті**, навіть якщо вона викликає певну незгоду.

3. **Стратегію виконання тестових завдань** у секції на логічне мислення **можна обрати залежно від індивідуальних уподобань і спроможностей** (темп читання тощо), наприклад:

- ▶ можна побіжно ознайомитися з усіма тестовими завданнями, а надалі зосередитися в першу чергу на виконанні найпростіших, щоб потім поступово перейти до більш складних;
- ▶ можна почати виконувати тестові завдання відповідно до їх розташування в секції (що в багатьох випадках є більш виправданим з огляду на часові обмеження роботи над секцією).

4. Виконуючи тестове завдання, доцільно уважно прочитати мікротекст й осмислити як змісту інформації в цілому, так і її логічні складники. Надалі необхідно **проаналізувати кожен із варіантів відповіді та його відношення до завдання**.

5. Не варто обирати певний варіант відповіді тільки тому, що він видається істинним, оскільки він може не бути відповіддю на поставлене в завданні питання. Аналізуючи варіанти відповіді **варто звертати увагу на логічні оператори** (наприклад, *усі, ніхто, завжди, ніколи, інколи* тощо).

Рекомендації до роботи з тестовим зошитом і бланком відповідей

Тестовий зошит розроблений у такий спосіб, щоб у ньому можна було робити позначки (на полях, на вільних від надрукованих матеріалів місцях, у спеціально відведених місцях). Цим варто скористатися для швидкого нотування важливої інформації, створення візуалізацій (таблиці, графіки, малюнки тощо), тобто всього, що може допомогти усвідомити зміст текстів і мікротекстів та завдань до них.

Відповіді до бланка відповідей необхідно заносити під час роботи над конкретною секцією, оскільки за умовами тестування повертатися до роботи над секцією, час оперування із якою сплив, не можна.

Нормативно-правові акти

1. Положення про проведення у 2016 році як експерименту вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання [Електронний ресурс] : наказ № 500 від 12.05.2016 / МОН України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0760-16/paran12#n12>.
2. Про затвердження Положення про проведення єдиного фахового вступного випробування з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання для вступу для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 081 «Право» в 2017 році [Електронний ресурс] : наказ № 579 від 11.04.2017 / МОН України. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0575-17>.
3. Про затвердження Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2017 році [Електронний ресурс] : наказ № 1236 від 13.10.2016 / МОН України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1515-16/page>.
4. Про проведення у 2016 році як експерименту вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання [Електронний ресурс] : розпорядження № 121-р від 27.01.2016 / Кабінет Міністрів України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/121-2016-%D1%80>.
5. Щодо проведення у 2016 році як експерименту вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання [Електронний ресурс] : наказ № 409 від 08.04.2016 / МОН України. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v0409729-16/paran14#n14>.
6. Про програми зовнішнього незалежного оцінювання для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс] : наказ № 1121 від 01.10.2014 / МОНУ. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v1121729-14/paran7#n7>.
7. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон від 01.07.2014 № 1556-VII / Верховна Рада України. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/155618>.

Навчально-довідкові джерела

Реформування системи відбору до ВНЗ

8. Брюховецький В. С. Дослідження ефективності реорганізаційних кроків у процедурі вступу до вищих навчальних закладів України на прикладі «Києво-Могилянської академії» / Брюховецький В. С., Кириєнко О.В., Ковальчук В.М. // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2011. — № 7. — С. 23—31.
9. Бугров В. А. Порівняльне дослідження вхідного рівня підготовленості студентів 1 курсу і результатів ЗНО // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2011. — № 4. — С. 13—15.
10. Вища освіта в умовах реформи: зміни громадської думки: [загальнонаціональне соціологічне опитування «Освіта в Україні» з проблем стану освіти, корупції в освіті та

ставлення громадян до ЗНО] [Електронний ресурс] / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва ; «Юкрейніан соціолоджі сервіс». — Режим доступу : <http://dif.org.ua/uploads/pdf/64616272458b95d7338ed11.33128713.pdf>.

11. Дослідження якості конкурсного відбору студентів ВНЗ за результатами ЗНО: аналітичні матеріали / за ред. Ковтунця В. В. і Ракова С. А. — К. : Нора-друк, 2015. — 158 с. — Режим доступу : http://ihed.org.ua/images/biblioteka/yakist_vidboru_studentiv_za_ZNO_Kovtunec-Rakova_2015_160p.pdf.
12. Ломакович С. В. Система вступу до ВНЗ у Сполучених Штатах Америки / С. В. Ломакович, В. М. Терещенко // Вісник ТІМО. — 2012. — № 1—2. — С. 37—45.
13. Моніторингове дослідження якості системи формування контингенту студентів ВНЗ України на основі ЗНО абітурієнтів // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2010. — № 4—5. — С. 13—94.
14. Новітні тенденції розвитку вищої освіти та освіти протягом життя: перспективи для України. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. — Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/15122016-787ee.pdf>.

Тести здібностей в системі професійного відбору

15. Тест на загальні здібності для кандидатів на керівні посади у місцевих прокуратурах (2-й етап конкурсу) // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2015. — № 11—12. — С. 68—79.
16. Тест на знання законодавства (професійний тест) для кандидатів на керівні посади у місцевих прокуратурах (1-й етап конкурсу) // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2015. — № 11—12. — С. 56—68.

Тест загальної навчальної компетентності

17. Концепція тесту загальної навчальної компетентності (ТЗНК) випускників загальноосвітніх навчальних закладів // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2009. — № 9. — С. 5—28.
18. Ломакович С. В. Вербально-комунікативна складова загальної навчальної компетентності та її вимірювання / С. В. Ломакович, В. М. Терещенко // Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. — 2012. — № 2 (75). — С. 40—48.
19. Ломакович С. В. Вербально-комунікативний складник у тесті загальної навчальної компетентності : підсумки пілотування 2010—2011 років / С. В. Ломакович, В. М. Терещенко // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2012. — № 10 (302). — С. 2—8.
20. Ломакович С. В. Вербально-комунікативна компетентність особистості : виміри й вимірювання / Ломакович С. В., Терещенко В. М., Лук'ячук Т. О., Корнійчук В. С. // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2011. — № 1. — С. 4—15.
21. Пономаренко В. С. Чи можна оцінити здатність особистості до навчання? В. С. Пономаренко // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2010. — № 4. — С. 39—41.
22. Раков С. А. Три виміри логіко-математичної компетентності / Раков С. А., Вашуленко О. П., Горох В. П., Милянник А. І., Пузирьов В. В. // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2009. — № 12. — С. 7—16.
23. Тест загальної навчальної компетентності // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2010. — № 7. — С. 7—39.
24. ТЗНК. Тест загальної навчальної компетентності // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2013. — № 7—8. — С. 72—78.
25. Упровадження тесту загальної навчальної компетентності в системі ЗНО абітурієнтів ВНЗ // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2010. — № 10. — С. 2—48.

Тести здібностей (загальних компетентностей): зарубіжний досвід

26. Ломакович С. В. Міжнародне порівняльне дослідження PIRLS як інструмент виявлення прогресу в читацькій спроможності учнів різних країн / С. В. Ломакович, В. М. Терещенко. — 2013. — № 1—2. — С. 42—57.
27. Милянник А. І. Психометричний вступний тест в Ізраїлі. Математична складова, і не тільки / А. І. Милянник // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2010. — № 1. — С. 38—42.
28. Тест здібностей SAT (Reasoning Test SAT™) для вступу до університетів США (за матеріалами буклету з підготовки до тесту SAT у 2008 році) (частина 1) // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2009. — № 5. — С. 33—38.
29. Тест здібностей SAT (Reasoning Test SAT™) для вступу до університетів США (за матеріалами буклету з підготовки до тесту SAT у 2008 році) (частина 2) // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2009. — № 6. — С. 21—42.
30. Тест здібностей SweSAT : досвід Швеції у використанні тесту здібностей при вступі до ВНЗ (за матеріалами статті Кристини Стадж) // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2008. — № 11—12. — С. 81—84.
31. Ціглер Д. Роль психометричного вступного тесту (PET) у прийомі студентів до університетів в Ізраїлі // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2010. — № 7. — С. 40—48.

Тест здібностей для вступу на правничі спеціальності

32. LSAT — вступний тест до магістерських програм правничих шкіл (досвід США) / перекл. з англ. С. А. Раков, В. М. Терещенко, Т. С. Вакуленко // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2015. — № 11—12. — С. 28—43.
33. LSAT — вступний тест до магістерських програм правничих шкіл [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.lsac.org/jd/lSAT/>.
34. Пробний вступний тест до магістерських програм правничого спрямування (LSAT) / перекл. здійснено за підтримки USAID // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2015. — № 11—12. — С. 43—56.

Тест загальної навчальної правничої компетентності

35. Демонстраційний варіант ТЗНПК [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://goo.gl/wPglgT>.
36. Експеримент із проведення вступних випробувань для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання (результати виконання ТЗНПК (тесту загальної навчальної правничої компетентності) // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2016. — № 7—8. — С. 29—84.
37. Концепція зовнішнього незалежного оцінювання із загальної навчальної правничої компетентності для проведення у 2016 році як експерименту вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2016. — № 4—5. — С. 7—20.
38. Обґрунтування відповідей до завдань апробаційного ТЗНПК // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2016. — № 6. — С. 41—48.
39. Специфікація тесту загальної навчальної правничої компетентності (ТЗНПК) // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2016. — № 4-5. — С. 21—24.
40. Тест із загальної навчальної правничої компетентності // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2016. — № 4-5. — С. 25—37.